

הלכות סבה סימן תרכט

(מז) שאין בהם ארבעה. ואם אין ברחבן ארבעה פשרים, כאפלו הם משפיים (מה) שדומים לכלים. (ית) (מט) ונהגו שלא לספק בהם (ג) כלל: יט (נא) *פרס עליה סדין מפני החמה או תחתייה מפני הנשר, לפומר שלא יהיו עליו וקיסמין נושרים על שלחנו, (נב) פסולה; אבל אם לא פרס אלא (נג) לנאותה, פשרה, והוא ארבעה לספק. (נד) *ויש אומרים שסבה שהיא מסככת מרדכי שם בנקרא כרב חזקאי ובה כר בר הניא על התוספות והרא"ש בשם תשובת הגאונים ושאר פוסקים

באר היטב

וכתב הב"ח: הל"ט"ו! אין מסככין בהם ד"ש לחש שספק כ"כ שלא יהיו הגשמים יורדים בחובה כמ"ש הסמ"ק. וכ"ש בשלד"ל"י. וכתב ט"ו: הקשין של תבואה אחר שנחבטה התבואה משם פשוט דשרי והוא עקר מצוה המפדש בפסלת גרן. ונראה שלא נהגו לכסות בקש

ע"י סימן תרלא סעיף ט: (י"ח) ונהגו. הטעם בסמ"ק דלקא יבוא לספק בהם בקביעות בענין שלא יוכלו הגשמים לירד שם, ע"כ נהגו לכסות ערבה או בגמי, ובשעת הדחק שאין להם במה לכסות מסככין בנטרים אפלו יש בהם ד', ש"ג, וד"ה בכל דבר האסור משום גזרה.

באור הלכה

שמפסק על דבריו³⁴, ובאמת מקורו הוא מדברי הר"ן שהובא בבית יוסף. אכן יש לעיין. הדין האמיתי דברי הר"ן בהגהתו והשמיט מן הר"ן מה שכתב עד שמתא חמתו מרבה מצלתו, משמע כשהוא דלא סבירא לה להלכה, פן וצריך עיון: * פרס עליה סדין מפני החמה. עין ב"ט שכתב שיש ג' חלוקים בענין זה. הנינו: אם לא הגיע עזרו החמה לתוך הספה אלא קרוב לה, אפלו לדעת רבנו תם, שהוא היש-אומרים המובא בסמוך, פסול, ובאם הגיע החמה דרך קרבי הספה לגוף האדם, גם לדעת ראשונה מהלכותה, הנראה לעין כל העסקתו במשנה ברורה בחמה, כי פליגי בשם החכמה קצת. בנכנסה החמה לתוך הספה ולא לגוף האדם, לדעת ראשונה פוסל בזה ולרבנו תם אינו פוסל, ומינה לכתחלה לא יעשה; וזהו שפיים המסכר בסוף דבריו לדעת היש-אומרים: ומינה וכר אלא-אם-כן הוא נגר לכל מסכך וכר, דעה לומר שיהיה דבר גמור, כגון ששהיע החמה לגוף האדם וכו', עד כן אבירי. ולא העסקתו במשנה ברורה להלכה, דכמה אחרונים חולקים עליו (עין באליה ובה ובגד"שע ומאמר-מרדכי ונהר-שלום) ודעתם דרש"י אסור בכל ענין אף אם הגיע החמה לגוף של אדם, דעל-כל-פנים הוא מגן ומסכך עליו ונקרא מסכך בדבר המקבל טמאה, ולרבנו תם מהר אפלו אם רק הגיע קרוב לפסה: כל של הסדין לא סיע להכשר הספה, כגון שהיה הסכך עב דאפלו אם יתכשרו לא יהיה חמטה מרבה מצלטה: * ויש אומרים וכר. הוא דעת רבנו תם שהובא בתוספות. שדעתו, מאחר שקבר הקדים הספה לעשותה בהלכתה אין לפסלה במה שפרס עליה סדין אחרת³⁵ אף שהסדין היתה גם-כן צלטה מרבה מחמטה (בית-מאיר ושא בביתא דברי הר"ן ואן שלא היתה הסדין נמקה הרבה מן הסכך, וכדמפרשין לקמה. ועין בב"ח שפסק להחמיר בדעה ראשונה, וכן משמע במגן-אברהם. אמנם דעת האליה רבה דהתקן דעת רבנו תם מפני שהרא"ש ורבנו יהושע ומרדכי ונאדנה הסכימו לו ונדברי האליה רבה בסעיף קטן יח אלוהו שאי ודבריו דעת רבנו תם בספקא פרימיתא ודברי שארי פוסקים בשם יש-אומרים, דכתב בספרי-יעקב, ומסתתף ג"כ מהני גשמים ונזפין מן הסכך על השלחן דפרס סדין ויכול גם לברך לישב בספה, עד כאן דבריו. והנה באמת היה יכול לחשב עוד שלש פוסקים שנראו מדבריהם שהם פוסקים ברבנו תם, והוא המשכח המיחסות להרמב"ן שהובא בבית-יוסף (והוא תי הרשב"א בסימן קצו) והואו רודע והטמ"ג, אבל לא מפני זה נקט להקל למעשה כדבריו, דיש הרבה והרבה ראשונים ראשונים נגדם שעומדים בשיטת רש"י והוא דעה ראשונה המובא בהמספר, והוא הרבנו תנאל בסוגין דמפרש מפני הנשר כפרוש רש"י שלא יהו העלץ נושרין לתוך האכל, ורודע מהרא"ש דמתניתין מרבי בודאי בצלטה מרבה מחמטה, דאי לא היה אף לנאותה פסולה ונתשובת הגאונים אפילו לישב בגשמים הרא"ש דמה שאמרו דמתניתין מרבי בשחמטה מרבה מצלטה הנינו דאי לא יספק בסדין יאשר חמטה מרבה מצלטה, שהיה סכך גלוש, וכן משמע מפרדכי, עין שם, אחר פן מצאית פסמ"ג כדברינו, וכן המעין בדברי הר"ן גיאות יראה שהיא מקרש גם-כן כפרוש רש"י, וכן משמע מהעשור, עין שם, ועין בב"ח שכתב שגם דעת הרמב"ם פן, מדהעתיק לשון המשנה בסתמא משמע שהוא מפרש כפרוש רש"י, וכבר קדמו בזה הרבנו מנחם כפרושו על הרמב"ם שכתב גם-כן הכי בדעת הרמב"ם, ועין שם שדעתו גם-כן דכפרושא ורבנו שלמה (הוא רש"י, שכן קראהו הרבה ראשונים) מסתבר, דלא מהניא כלל הקדימה שקדם לעשות הספה, וכן הסכים הר"ן אבן-גיא, עד כאן לשונו, וכן דעת הר"ן והרמב"א בחדושי ונהגת סמ"ק, פלג נקטו העיקר כפישא דמתניתין וכדעת

משנה ברורה

אלא השפיקו על צדן: (מז) שאין בהן ארבעה. לאו דוקא, הוא הדין אפלו (סח) הם פחותין משלשה. והטעם, דכיון דיש שם פסול עליהן, (סט) נעשו כשפודין של מתכות הפסולין לספק בכל ענין שהופקין³⁶: (מח) שדומין לכלים. ואף-על-פי שראויין לישובה, וגם ראויין להשתמש עליהן דהנינו להניח איהו דבר על גבן, אף-על-פי-כן (ע) אינן מקבילין טמאה, כיון שלא יתכן לישובה ולא לשום תשמיש אלא עומדין לבנין או לסחורה, וגם משום גזרת תקנה אין בהן, שאין רגילות לספק הבית בנטרים קצרים שאין רחבן ארבעה טפחים: (מט) ונהגו שלא וכר. דלקא (עט) אמי לספק בענין שלא יהא מטר וכול לירד שם³⁶.

(עג) ויש מהראשונים שכתבו דהיום מדינא אסור, הואיל דכומן הנה מסככין בתייהם בנטרים שאין בהם ארבעה טפחים איכא גזרת התקנה, ומפל מקום יש לחש גם לטעם הראשון. (עג) ועל-פן הלאט"ו, אף-על-פי שאין בהם גזרת תקנה שאין מסככין בהם בתייהם, מפל מקום יש לחש שספק פל-קף שלא יהיו הגשמים יורדים בחובה³⁷, וכל-שכן בשלד"ל"י: (ז) כלל. כתבו הפוסקים, דכשעת הדחק שאין להם במה לספק, מסככין בנטרים אפלו כשיש בהן ארבעה טפחים, והוא הדין בכל דבר שאסרו חכמים משום גזרה. אכן לענין ברכה יש דעות בפוסקים, עין לקמן סימן תרמט סעיף ו, ובחדושי הרשב"א בענינו דעתו נוטה דייכול לברך: יט (נא) פרס עליה סדין מפני החמה או תחתייה מפני הנשר. עד כאן לשון המשנה, ודעת המחבר בדעה ראשונה דמפני החמה הוא כפשוטה, שהיתה הספה (עד) צלטה מרבה מחמטה, ופרס עליה הסדין להגן שלא תפנס החמה כלל, ומפני הנשר הינו שלא יהיו וכר: (נב) פסולה. דהא (עט) קמספק ומגן על עצמו בדבר המקבל טמאה: (נג) לנאותה פשרה. דכיון דהני צריך סבה, (עו) בטיל לגבה. ודוקא כשהיתה הספה (עו) צלטה מרבה מחמטה, וכנ"ל, דאי לא הכי פסולה: (נד) בתוך ארבעה לספק. דאם היה מרחק יותר לא בטיל לגבי הסכך בכל גוני, וכדלעיל בסימן תרכז סעיף ד: (נה) ויש אומרים שסבה וכר. דעה זו פליגא אדמעקרא וסבירא לה דמה דאיתא במשנה פרס עליה סדין

שער הצינור

(סח) רש"י: (סט) אקרא: (ע) מגן אברהם. ועין בכפרי-יעקב שהאר"י בזה: (עט) סמ"ק: (עג) דרבי-מישה בשם הגהות מומיו: (עג) מגן אברהם בשם הב"ח. ודע, דה"ט"ו העתיק עוד דבקש לא נהגו לספק בתיים אף דמפרשת בתורה "מצוה לך באספך מנרגן ומתקבך", מפל מקום מפני החשש שפא יבוא לספק פל-קף עד שלא יוכל מטר לירד לתוכה וינעו מלספק בו, אכן בשאין מצויין לו ענפי אילן לספק בהם פשוט דיש להחיר, אכן יתירו שלא יהיה הכסוי עב כל-כך עד שאין המטר יוכל לירד לתוכה וינעו מלספק בו, והנה הגר"י והחיי"א גם לא העתיקו דברי הש"י לענין קש, משמע דסבירא להו דאין להחמיר במה שגולתה התורה כפרוש להחיר, וצריך עיון: (עז) דעת רש"י וסיעתו, דלא מחשבות הגאונים: (עט) רש"י. ובה יחא מה דמקשו עלה בתוספות, דלקא יפסל מפני שגמן על האדם מפני חמטה ונעלין: (עו) מרדכי, לסלק בזה קשיית התוספות, ולפי מה שכתבנו מעקרא אין צריך לנה³⁹ נהר שלום: (עו) רא"ש, וכן מוכח מבריתא דקתני "סככה פהלקתה ועשרה" וכר: תרגום: 1 קורות דקים שהרשפים מנחים עליהם. 2 רשפי עין.

הלכות סֵפֶה סִימָן תְּרֻמָּה

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק נח]

מוטב לפרט סדין תחת הספקך בתוך ארבעה טפחים משיאכל חוץ לספקיהו⁽⁴¹⁾.

[שעה"צ ס"ק פד]

דדוקא בתוך ג' טפחים סמוך לספקך, דאי לאו הכי יש לחש משום חשש אהל⁽⁴²⁾.

42) ובמשנ"ב לקמן (סי' תרמ ס"ק כה) כתב שנכון להזהר בזה. והוסיף בשעה"צ שם (ס"ק לה), שאף שהלבושי שרד החמיר אף בפחות משלשה טפחים, מ"מ האחרונים נחלקו על דבריו והתירו.

[ביה"ל ד"ה ובלבד]

דדוקא שלא יקנה עשה טפחים בין הספקך להסדין, דאי לאו הכי מפסל משום סקה שתחת ספקה⁽⁴³⁾.

43) אמנם, אם הסדין נמצא תחת הסכך ואינו יכול לקבל כרים וכסתות על גביו, מבואר בשו"ע לעיל (סי' תרכח ס"א) שאין פסול סוכה תחת סוכה. וכן אם הסדין נמצא מעל הסכך ואין דפנות סביבו, מבואר בשעה"צ שם (ס"ק ה) שאין הסוכה נחשבת סוכה תחת סוכה.

[ביה"ל ד"ה אלא]

דקלאו הכי יש להחמיר בקל גנני, דמעקר הדין הלכה כדעה ראשונה⁽⁴⁴⁾.

44) ובשעת הדחק, כתב בשעה"צ לקמן (סי' תרמ ס"ק לח) שיש להקל כדעת הרזקה, כדי שלא יצטרך אדם לאכול מחוץ לסוכה.

41) וכן לפרוס כיסוי מפלסטיק מעל או מתחת לסכך בשעת ירידת הגשמים, כתב בשו"ת שבת הלוי (ח"ד סי' נז) שראוי לעשות כן ולהמשיך לשבת בסוכה, שאף על פי שמונע הוא את כניסת הגשמים לסוכה לגמרי, מ"מ אינו חמור יותר מסדין, וכן משמע בשו"ת אגרות משה (אורח ח"ה סי' מג אות ד) [מאידך, מדברי המגן אברהם שכתב לפרוס סדין כדי להגן מפני גשמים הנוטפים, ולא כתב שפורס אותו בשעת הגשמים, דייקו החכמת שלמה (סי' תרלט ס"ה) והפתחא זוטא (סי' תרכט ס"ק טו) שבשעת ירידת הגשמים ממש אינו מקיים מצות ישיבת סוכה, אף אם יושב תחת סדין ואינו מצטער בישיבתו, וכן מבואר בצפנת פענח (פ"ו מהל' סוכה ה"ב) שבשעת הגשמים הסוכה אינה נחשבת כסוכה, והפטור מלשבת בה הוא לא רק משום מצטער, אמנם מדברי הפוסקים שהובאו בדברינו לקמן (סי' תרלא ס"ק ו) נראה שאין דעתם כן].

ולפרוס סדין מעל הסכך, כתב לקמן (סי' תרמ ס"ק כה) שאין להקל, מפני חשש הרואים שיאמרו שמסכך סוכתו בסדין, אלא אם כן ניכר לכל שאינו מכויין בזה לסכך אלא רק להגן מפני הרוח.

הלכות סבה סימן תרכ"ט

באר הגולה צא

פ טור מעבד
דקונין עבד ודב
אשן שם

בהלכותה ונרא שמה יבש הספק או ישרו העליון ותהיה חמתה מרבה מצלתה, ופרס עליה סדיו שלא תתבש *או תחתייה שלא ישרו העליון, בין שהסדיו גורם שעליו צלתה מרבה מחמתה, פסולת; (נ) אכל אם לא כן בפרסית הסדיו אלא להגן מפני החמה והעליון או לנאותה, כשרה. *ובלבד שיהא בתוך ארבעה לספק. (נז) וימיהו, (ט) לכתחלה לא יעשה *אלא אם כן הוא נכר לכל (נח) שמכונן כדי להגן, (נט) *או שהוא (ס) שרוי במים, שאז נכר לכל שאינו שוחטו שם אלא ליבש:

באר היטב

בשעת אכילה אסור, ר"ן, ב"י. ונ"ל דאם הגשמים נוטפין מתפקד מוטב לפרס סדיו משיאכל חוץ לספק, מיהו לא יכרך לישב בספק דספק ברכות הל' קל, מ"א:

באר הורה

רש"י. היצא מדברינו, שדעת ר"ח ורש"י ותר"י אבי-יאות והרמב"ם והעשור ורבנו מנחם ותר"י והרשב"א והגהת סמ"ק, וכן משמע גם כן בשיטת רבנו יהודה ב"ר ברוכה, פלג נקטו לדינא כדעת רש"י וכוסחיתת המחבר בדעה ראשונה. ועזן בבאור הגר"א שכתב גם כן בהמחבר ובסימן תרכ"ט בסעיף א סתם בדעה ראשונה, והוא מה שכתב המחבר שם בין שהאילן קדם ובין שהספה קדמה, וכן ממה שכתב בסוף סעיף א' ויבכל זה לא שאני בין קדם האילן לקדם הסוף, והכא נמי בין שהסדיו עלתו מרבה מחמתו, למה נכשיר כשפרש להגן מפני החמה או תחתייה מפני הנשר ונאף שמה"כ יושב זה קצת, מפני שהומה כמו לנאותה מה שאין כן באילן, הגר"א חשב זה לרחק וכן בבית-מאיר, עין שם. ועל-כן אם גשמים נוטפין על השלחן ונהג כדעת הפנ"ק אברהם, וכמו שכתבנו במשנה ברידה: * או תחתייה שלא ישרו העליון. ורצה לומר, שהיה סמוך ודובק להספק ומזעזע כזה העליון שלא ייכלול לפל (תר"י): * ובלבד שיהא בתוך ארבעה לספק. פשוט דהשלחן-ערוך קאי גם אלהגן, וכן מוכח בסו"ר. וראיתי בגליון המשניות להגאון רבי עקיבא איג"ר שכתב על האי דמוקב כרע"ב פרוש השני, והוא דעת היש-אומרים המובא פה: ודוקא שלא יהיה עשנה טפחים בין הספק לסדיו, ודאי לאו הכי מפקדים כשה שמתת סבה⁴⁸; וצריך עיון עליו מדברי השו"ר ושלחן-ערוך שכתבו בהדיא שעור ארבעה טפחים. ואולי דהוא קאמר דכרוי רק לדעת רבנו הם בעצמו דסבר דכיון שהספה שעשניה בהלכותה קדמה, שוב אין יכלת בסדיו לפסלה (ודמיא דמכשיר רבנו הם בספה שגורם לאילן דאין יכלת באילן להפסלו). ולכן כתב דעל-פל-פנים לא יהיה רחוק עשנה טפחים, אבל השו"ר ושלחן-ערוך שהעתיקו שיטתו הוא מפני שכמה פוסקים הקשו על רש"י, שאין טעם לחלק בין לנאותה ובין להגן מפני החמה והעליון (עין במדברי ואור זרוע ובתוספות ורא"ש וסמ"א), ורצה לומר דנה הוי כמו לנאותה, ועל-כן דינו ממש כמו לנאותה דכענין שלא יהיו מפלגין ממה ארבעה טפחים, כדלעיל בסימן תרכ"ט, עין שם: * אלא אם כן הוא נכר לכל שמכונן כדי להגן. מלשון זה משמע דאפילו תחת הספק יש להחמיר משום הרואים, דהא אצליל קאי שפרס הסדיו תחתייה מפני הנשר. ואלים דעת הרוקח, מובא אצלנו במגן אברהם בסימן תרמ"ט סעיף-ה' ח, ובתחת הספק שהוא בספה גופא אין לחש מפני מראית העין, עין שם, מיהו לדינא אין נפקא מנה פל-קנה, ודבאלו הכי יש להחמיר בכל גווי, דמעיקר הדין הלכה כדעה ראשונה⁴⁴: * או שהוא שרוי במים. עין במגן אברהם שכתב: ומכל מקום בשעת אכילה אסור ר"ן, ב"י. וצריך עיון, דהא דברי השלחן-ערוך קאי בדעת היש-אומרים דהוא לשיטת רבנו הם, והדידה בנודיא אף בשעת אכילה שרי מדינא, דהוא סבירא לה כל שאינו מסייע בהכשר סבה אינו פוסל, ומה שהעתיק 'בית-יוסף ר"ן' גם כן אינו רצויה. דהר"ן קאי אלא בדש"י דסבירא לה דמפני הנשר הוא אסור דאדונתא, הוא מסתפק אם פורס הסדיו ליבשו דהוא לצורך הסגד בלבד אי מטר לא, דיש סבא להחמיר דדוקא לנאותו שהוא צורך סבה מה שאין כן בזה שהוא צורך סגד אינו בטל לגבי סבה, או דלמא דוקא כפורס כדי להגן על עצמו מפני החמה והנשר, שם ספק על זה ומקרי מספק בדבר המקבל טמאה, מה שאין כן כששוחטו כדי ליבשו אין שם ספק עליו ועדין נמוקא סבא זו בדש"י דבור הפתחיל 'על-גבי יקוף', עין שם. וטעם הר"ן דלמעשה יש להחמיר, אבל לרבנו הם לא היה מסתפק הר"ן כלל דנודיא שרי, וכן מוכח בדרבי-משה שכתב על האי ספקא דר"ן דמטור משמע דשרי, והשלחן-ערוך הלא העתיק לשון השו"ר, וכן בבאור הגר"א מוכח כן דלרבנו הם שרי. אחר-כך מצאית בנהר-שלום שכתב גם כן דלרבנו הם בנודיא שרי, ונשאר בקשאי על הפנ"ק אברהם. והנה ראיתי חדשות בדברי הפרי-מגדים שכתב, דאף לרבנו הם יש להסתפק דלמא לצורך הסגד אסור, אבל זה אינו, דלרבנו הם כל שאינו מסייע להכשר סבה אינו פוסל. ולאפשר לעניות דעתי לישב קצת דברי הפנ"ק אברהם, דהוא יסבר כדעת הפ"ח, דהשו"ר וכן השלחן-ערוך שהעתיק דכרוי יוכל לסבר כן אינו סובר לדינא פסקתו רבנו הם דכל שאינו מסייע להכשר סבה אינו פוסל הספה מפני שהספה קדמה אלא בזה דלהגן מפני החמה והעליון דינו כלנאותה, ולפי זה שרף ספקא יתב"ן אף לשיטה זו כמו לרש"י, ודלמא לצורך הסגד גרע מלהגן, דשם שרף כדי לנאותה שיהיה יכול לישב בספה ולכן בטל הסדיו לגבי הספה, מה שאין כן בזה שהוא רק לצורך הסגד אדסור, ולכן כתב דלא שרי אלא שלא בשעת אכילה. ועוד יש לומר, דהפנ"ק אברהם נקט לדבריו לפי עקר דרין דקניא לן להחמיר כדעה ראשונה, דלפי זה אין להחמיר בשעת אכילה, והוא דתק קצת. והנה אף שיהיה בנת הפנ"ק אברהם, לדינא בנודיא לפי מה שהסכימו פה אחרונים דיש להחמיר כדעה ראשונה בנודיא אין להתקל לפרס סדיו ליבש תחת הספק אפילו בספק, אלא אם כן הוא נכר לכל שאינו שוחטו שם אלא ליבש:

שער הציון

(עט) הניו אף שהסדיו היה גם כן על-ידו צלתה מרבה מחמתה, אף פלג הקשו על זה מסימן תרכ"ט ע"פ דפסל שם כשהיה האילן עלתו מרבה מחמתו בכל ענין, הניו אף כשהספה קדמה לאילן. ועזן בב"ח ובהגהות סה"ל"ח שדחקה עצמן בזה, והגר"א כתב באמת מפני זה שהמחבר סתם לעיל בסימן תרכ"ט ע"פ א פסקא הראשונה, וכן דעת הבית-מאיר מפני זה לנקט לדינא פסקא הראשונה: (עט) גמרא שם, דלא למי קומספכי בדבר המקבל טמאה: (פ) מגן אברהם וש"א: (פח) ונאפלו בשעת אכילה שרי, וכל זה הוי כמו לנאותה: (פג) מגן אברהם: (פד) לקמן בסימן תרמ"ט סעיף-ה' ח, וכן העתיק אברהם אדם: (פז) חיי-אדם. ועמו, דלא צריך מלנאותה. ודע, דכל זה בחל, אבל בשבת יום-טוב משמע מפר"ק מגדים בסימן תרמ"ט סעיף-ה' ח דדוקא בתוך ג' טפחים סמוך לספק, דאי לאו הכי יש לחש משום חשש אהל⁴².